

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до практичних занять та виконання самостійної роботи
з навчальної дисципліни

«ЛАНДШАФТНО-РЕКРЕАЦІЙНЕ ПРОЕКТУВАННЯ»

*(для студентів 6 курсу денної форми навчання
спеціальності 191 – Архітектура та містобудування)*

Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2019

Методичні рекомендації до практичних занять та виконання самостійної роботи з навчальної дисципліни «Ландшафтно-рекреаційне проектування» (для студентів 6 курсу денної форми навчання спеціальності 191 – Архітектура та містобудування) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. : Г. Л. Коптева. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. – 13 с.

Укладач: канд. арх., доц. Г. Л. Коптева

Рецензент

Ю. В. Жмурко, кандидат архітектури, доцент, доцент кафедри містобудування Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Рекомендовано кафедрою містобудування, протокол № 4 від 12.12.2018.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1 ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ЗМІСТОВИМИ МОДУЛЯМИ ТА ТЕМАМИ	5
1.1 Формулювання тематики дисципліни.....	5
1.2 Програма навчальної дисципліни	5
2 ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	6
2.1 Практичні заняття за змістовим модулем 1.1 Загальні положення дизайну як суспільного явища; історичні передумови.....	6
2.2 Практичні заняття за змістовим модулем 1.2 Методи комплексного формування архітектурно-містобудівного та ландшафтного середовища.....	7
2.3 Практичні заняття за змістовим модулем 1.3 Ландшафтно- рекреаційне проектування урбанізованого довкілля.....	7
2.4 Ландшафтно-рекреаційне проектування. Завдання і прийоми формування архітектурно-ландшафтного середовища.....	8
3 САМОСТІЙНА НАВЧАЛЬНА РОБОТА СТУДЕНТА.....	10
3.1 Тематика графічних завдань	10
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	12

ВСТУП

Дисципліна «Ландшафтно-рекреаційне проектування» призначена для студентів 6 курсу спеціальності 191 – Архітектура та містобудування. Дана дисципліна роз'яснює ландшафтно-рекреаційні утворення як фактор містобудівного довкілля і як просторову ієрархічну систему, що спирається на схеми розселення, регіональні системи, містобудівні програми, ув'язані з концепціями основних напрямків розвитку населених місць та їх окремих частин.

Мета дисципліни є вироблення понять про ландшафтно-рекреаційні утворення як інтегрованої частини містобудівного середовища і як ієрархічну просторову систему, що має перспективний розвиток.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни є засвоєння понять та навичок дисципліни, уміння їх застосування у якості дослідницького та проектного апарату.

Предмет вивчення у дисципліні – проектування ландшафтно-рекреаційного середовища.

Студенти повинні **вміти**: користуватися отриманими знаннями і навичками як засобом дослідницької роботи та проектної діяльності; **мати компетентності**: композиційного і функціонального дослідження ландшафтно-рекреаційних утворень.

Практичні заняття побудовано на основі навчального моделювання робочих проектно-дослідницьких ситуацій, які супроводжують створення комплексних архітектурно-ландшафтних планувальних і просторових утворень, що складають складну багаторівневу структуру сучасного міста.

Практична робота виконується у вигляді послідовних завдань-клаузур та ескізів, – у відповідності до основних етапів та мети практичних занять, – з подальшим їх колективним обговоренням і самостійним оформленням їх підсумків у відповідній ескізній архітектурно-графічній формі.

Самостійною формою вивчення дисципліни є серія графічних завдань, що виконуються за темами практичних занять.

1 ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ЗМІСТОВИМИ МОДУЛЯМИ ТА ТЕМАМИ

1.1 Формулювання тематики

Дисципліна «Ландшафтно-рекреаційне проектування» складається з трьох змістових модулів, які розбиті на навчальні елементи.

Тематика курсу відповідає основним принципам ландшафтно-рекреаційного проектування щодо формування структурної цілісності, доцільності, технічної забезпеченості та естетичної виразності. Графічні завдання, які студенти виконують за програмою курсу, відповідають темам практичних занять з даної дисципліни за спеціальністю «Архітектура та містобудування». Студент повинен знати прийоми і методи організації цілісного середовища, яке б відповідало рівню розвитку матеріальної і духовної культури сучасного суспільства. Архітектор створює гармонійне і функціональне для людини середовище, що полегшує людині працю і побут, виховує його естетичний смак; спирається на науково-технічні досягнення, передові технології і матеріали, найсучасніші стильові напрямки, найвишуканіший попит споживачів.

1.2 Програма навчальної дисципліни

Модуль 1 Ландшафтно-рекреаційне проектування.

Змістовий модуль 1.1 Об'єкти ландшафтно-рекреаційного проектування.

Тема 1 Сутність та поняття об'єктів ландшафтно-рекреаційного проектування.

Тема 2 Зміст, структура і основні принципи формування систем ландшафтно-рекреаційного проектування.

Тема 3 Загальні поняття, види і форми об'єктів ландшафтно-рекреаційного проектування.

Тема 4 Функціональна та композиційна структури об'єктів ландшафтно-рекреаційного проектування.

Тема 5 Стадії і види планувальних розробок об'єктів ландшафтно-рекреаційного проектування.

Тема 6 Об'єкти ландшафтно-рекреаційного проектування як категорія містоформуючої системи.

Змістовий модуль 1.2 Сучасні засади ландшафтно-рекреаційного проектування.

Тема 7 Передпроектний аналіз як передумова проектної ландшафтно-рекреаційної розробки.

Тема 8 Аналіз функціональної структури ландшафтно-рекреаційного об'єкту у контексті містобудівного довкілля.

Тема 9 Аналіз композиційної структури ландшафтно-рекреаційного об'єкту у контексті містобудівного довкілля.

Тема 10 Науково-натурне дослідження ландшафтно-рекреаційного об'єкту.

Тема 11 Пошуки та дослідження сучасних аналогів схожої проектної ситуації.

Тема 12 Вибір принципів планувальної ландшафтно-рекреаційної структури та її розробка.

Тема 13 Розробка об'ємно-просторової структури ландшафтно-рекреаційного об'єкту.

Змістовий модуль 1.3 Ландшафтно-рекреаційне проектування урбанізованого довкілля.

Тема 14 Специфіка науково-натурного дослідження ландшафтно-рекреаційного об'єкту у структурі урбанізованого довкілля – крупних та найкрупніших міст.

Тема 15 Особливості аналізу компоненти ландшафтно-рекреаційної складової у функціональній структурі урбанізованого довкілля.

Тема 16 Аналіз композиційної структури ландшафтно-рекреаційного об'єкту у контексті містобудівного довкілля.

Тема 17 Особливості аналізу компоненти ландшафтно-рекреаційної складової у композиційній структурі урбанізованого довкілля – крупних та найкрупніших міст.

Тема 18 Відмінності принципів планувальної ландшафтно-рекреаційної структури та її розробка в урбанізованому довкіллі – крупних та найкрупніших міст.

2 ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

2.1 Практичні заняття за змістовим модулем 1.1 Об'єкти ландшафтно-рекреаційного проектування

Теми практичних занять:

1. Сутність та поняття об'єктів ландшафтно-рекреаційного проекту.
2. Зміст, структура і основні принципи формування систем ландшафтно-рекреаційного проектування.
3. Загальні поняття, види і форми об'єктів ландшафтно-рекреаційного проектування.
4. Функціональна та композиційна структури об'єктів ландшафтно-рекреаційного проектування.

5. Стадії і види планувальних розробок об'єктів ландшафтно-рекреаційного проектування
6. Об'єкти ландшафтно-рекреаційного проектування як категорія містоформуючої системи.
7. Аналіз світових прикладів об'єктів ландшафтно-рекреаційного проектування

2.2 Практичні заняття за змістовим модулем 1.2 Сучасні засади ландшафтно-рекреаційного проектування

Теми практичних занять:

8. Перед проектний аналіз об'єктів ландшафтно-рекреаційного проектування на прикладі магістерської роботи.
9. Аналіз функціональної структури ландшафтно-рекреаційного об'єкту у контексті містобудівного довкілля, на прикладі об'єкту, що проектується.
10. Аналіз композиційної структури ландшафтно-рекреаційного об'єкту.
11. Науково-натурне дослідження ландшафтно-рекреаційного об'єкту, що проектується.

2.3 Практичні заняття за змістовим модулем 1.3 Ландшафтно-рекреаційне проектування урбанізованого довкілля

12. Пошуки та дослідження аналогів схожої проектної ситуації.
13. Вибір принципів планувальної структури та її розробка.
14. Розробка об'ємно-просторової структури ландшафтно-рекреаційного об'єкту.

У результаті практичних занять з навчальної дисципліни студент повинен оволодіти сучасними методами і методиками формування ландшафтно-рекреаційного середовища, знати основні поняття, визначитись з науковим апаратом, освоїти основні прийоми науково-практичної роботи. А також студент повинен вміти оцінити та вирішити проблемну ситуацію в архітектурно-ландшафтному просторі, надати проектні концепції, програми, сценарії та плани містобудівного розвитку населених місць, вміти аналізувати та обґрунтовувати архітектурно-містобудівні рішення згідно з нормативною документацією. Зробити висновки.

2.4 Ландшафтно-рекреаційне проектування. Завдання і прийоми формування архітектурно-ландшафтного середовища

Першим кроком в навчальному проекті є збирання даних про існуючий стан місцевості і формування уявлень на тему організації ландшафтно-рекреаційного середовища. Детальний аналіз місцевості дає змогу відповісти на запитання: які вирішення є можливі, а також скільки серед цих, можливо, суперечних задумів, можна буде реалізувати. Але насамперед треба знати, якими є ті задуми.

Вихідні дані:

На початку практичної роботи кожен студент одержує від керівника комплект вихідних даних до практичних занять у складі:

1. Топогеодезична підоснова у М 1:1000 (М1:2000).

Робота над проектом починається з передпроектного аналізу – реального знайомства з ситуацією, її фіксації за допомогою фотографування, замальовок, висунення пропозицій щодо усунення середовищних недоліків, розробки ескізів. Все це в кінцевому підсумку дозволяє сформулювати індивідуальний підхід до проблем формування середовища і розробити концепцію благоустрою його окремих фрагментів.

Роботи студентів націлені на розуміння комплексності і різноманіття проблем формування середовища. Цілісність – одне з центральних понять мистецтвознавства, що представляє твір архітектурного мистецтва як органічну «живу» систему, де кожен елемент відображає властивості цілого. Фрагмент середовища вважається цілісним, якщо він відповідає вимогам обмеженості (зорового або функціонального видокремлення з оточення), зв'язності (взаємозалежності його компонентів, процесів і форм споживання) і компактності, які допомагають усвідомити самостійність об'єкта і свідчать про співпідпорядкованість його елементів.

Попередньо склавши сценарій і детально проаналізувавши місцевість, можемо починати ескізування задумів і проектних вирішень. Можна почати від загального характеру місцевості, з урахуванням її форми та розмірів. Потім цей ескіз реалізують у вигляді розробки ландшафтно-просторової схеми генерального плану. Ключовий момент щодо проектування на етапі виконання ескізів є середовищний та системний підхід.

Навчальний процес складається з системи графічних завдань (клаузур). Відбувається це на прикладах цілеспрямованого вирішення завдань формування комплексних середовищних об'єктів двох типів – фрагментів середовища і цілісних середовищних об'єктів і систем. Результати проектної роботи оформляються у вигляді:

- графічних проектних матеріалів (креслення в необхідних масштабах, перспективи, схеми, малюнки, кольорові композиції та ін.);
- комп'ютерних моделей, натурних фрагментів і деталей, інсталяцій і т. п.;
- необхідних пояснень (реферат, пояснювальна записка і т. п.).

До складу проекту входить загальна планувальна організація території, що розглядається, включаючи пропозиції по її благоустрою. На основі концепції студенти розробляють пропозиції щодо формування конкретних планувальних фрагментів з опрацюванням переліку необхідного обладнання благоустрою.

У роботі над планувальним проектом особливу увагу приділяють його містобудівній основі – транспортній схемі, ландшафтній ситуації, містобудівному контексту, організації обслуговування.

Результат – більш гармонійне поєднання природних і антропогенних елементів середовища, тобто поява більш естетичних і функціональних умов для людини. Темою завдання можуть стати рекреаційні території різного типу.

Виконання клаузури 1.

Графічне виконання аналізу природної просторової структури (ландшафту, акваторій, лісових масивів), функціонального зонування території міста та композиційних зв'язків

Завдання клаузури:

- визначити унікальні властивості території дослідження;
- обґрунтувати вибір даної території для подальшого проектування;
- розробити функціональне зонування території;
- виявити композиційні зв'язки уздовж основних шляхів руху.

Змістовий графічний склад завдання: за допомогою умовних графічних позначень необхідно показати на топографічній підоснові основні морфологію рельєфу, екологічні особливості (наявність акваторій, лісових масивів, діаграму режиму вітрів, тощо). Схема має також містити аналіз естетичних властивостей ландшафту, результатом якого є визначення й нанесення на схему: композиційних осей й вузлів, видових точок, фронтів панорамного сприйняття.

Клаузура виконується в масштабі 1:1000; 1: 2000.

Виконання і обговорення клаузури 2.

Завдання клаузури:

- опрацювати композиційно-просторову ідею ландшафтно-рекреаційного середовища;
- розробити сюжет розгортання композиційно-просторової ідеї.

Змістовий графічний склад завдання: серію з 5-10 рисунків виконати на аркушах паперу зручного формату у техніці за вільним вибором студента.

Практичний підсумок 1-2 етапів – створення схеми властивостей ландшафту з метою їх аналізу для подальшого освоєння.

2.4 Розробка ескізу генерального плану.

Виконання і обговорення ескізу – **клаузури 3.**

Завдання ескізу:

- опрацювати комунікаційні зв'язки і трасування внутрішніх шляхів руху;
- побудувати схему планувально-просторової структури ландшафтно-рекреаційного середовища;
- розробити ескіз генерального плану.

Виконання і обговорення **клаузури 4.**

Завдання клаузури:

- побудувати перспективу «з пташиного польоту» ландшафтно-рекреаційного комплексу;
- детально відтворити композиційний сюжет у замальовках по ходу пересування головною алеєю від входу до центрального вузла комплексу з малюнком кульмінаційного розкриття;
- розкрити сюжету композиційно-просторової ідеї за допомогою послідовних рисунків середовища, що проектується.

3 САМОСТІЙНА НАВЧАЛЬНА РОБОТА СТУДЕНТА

3.1 Тематика графічних завдань

Самостійна навчальна робота студента становить альбом графічних завдань за темами практичного курсу та написання пояснювальної записки.

Модуль 1 Ландшафтно-рекреаційне проектування.

Змістовий модуль 1.1 Об'єкти ландшафтно-рекреаційного проектування.

Завдання 1. Підбір матеріалів – історичних аналогів архітектурних об'єктів до історико-культурної і ландшафтної ситуації об'єкту, що проектується.

Завдання 2. Виконання схем порівняльного аналізу територіальної ландшафтно-рекреаційної структури об'єкту, що проектується

Завдання 3. Вивчення бібліографічних джерел за тематикою курсу дисципліни.

Змістовий модуль 1.2 Сучасні засади ландшафтно-рекреаційного проектування.

Завдання 4. Виконання дослідницької роботи з натурального обстеження місця проектування

Завдання 5. Елементи композиції і варіанти композиційних побудов в середовищі.

Завдання 6. Вивчення закордонного досвіду проектування ландшафтно-рекреаційного об'єкту у схожих ландшафтних умовах

Змістовий модуль 1.3 Ландшафтно-рекреаційне проектування урбанізованого довкілля.

Завдання 7. Виконання схем аналізу функціональної та композиційної структури

Завдання 8. Корегування ескізу планувальної та об'ємно-просторової структури ландшафтно-рекреаційного об'єкту.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Авдотьин Л. Н. Градостроительное проектирование: учеб. для вузов / Л. Н. Авдотьин, И. Г. Лежава, И. М. Смоляр. – М. : Стройиздат, 1989. – 432 с.
2. Антонов В. Л. Градостроительное развитие крупнейших городов / В. Л. Антонов. – Киев : Украинская Академия Архитектуры, 2005. – 644 с.
3. Бархин М. Г. Архитектура и человек. Проблемы градостроительства будущего / М. Г. Бархин. – М. : Наука и техника, 1979. – 240 с.
4. Вергунов А. П. Ландшафтное проектирование / А. П. Вергунов, М. Ф. Денисов, С. С. Ожегов. – М. : Высшая школа, 1991. – 235 с.
5. Габричевский А. Г. Теория и история архитектуры : Избранные сочинения / [Под ред. А. А. Пучкова]. – Киев : Самватас, 1993. – 302 с.
6. Глазычев В. Л. Поэтика городской среды. / В. Л. Глазычев // Эстетическая выразительность города. – М. : Наука, 1986. – С. 130–156.
7. Дідик В. В. Естетика та композиція ландшафту. Проектування ландшафтних об'єктів : композиція та естетичні засади : навч. посібник / В. В. Дідик, Т. М. Максим'юк. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2012. – 244 с.
8. Дида І. А. Роль і місце природи в архітектурі міст України / І. А. Дида // Вісн. нац. ун-ту «Львів. Політехніка». Архітектура. – Львів : Вид. Львівської політехніки, – 2006. – Вип. № 568. – С. 317–322.
9. Жмурко Ю. В. Конспект лекцій з дисципліни «Композиція» : у 2-х ч. (для студентів 1 курсу денної форми навчання за напрямом 6.060102 – «Архітектура») / Ю. В. Жмурко, С. О. Шубович ; Харків. нац. акад. міськ. госп-ва. – Харків : ХНАМГ, 2008. – Ч. 1. – 62 с.
10. Жмурко Ю. В. Конспект лекцій з дисципліни «Композиція»: у 2-х ч. (для студентів 2-го курсу денної форми навчання напряму 6.060102 – «Архітектура») / Ю. В. Жмурко, С. О. Шубович ; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Харків : ХНАМГ, 2010. – Ч. 2. – 72 с.
11. Иконников А. В. Пространство и форма в архитектуре и градостроительстве монография / А. В. Иконников. – М. : КомКнига, – 2006. – 352 с.
12. Ковалев А. П. Ландшафт сам по себе и для человека / А. П. Ковалев. – Харьков : Бурун Книга, 2009. – 928 с.

13. Курбатов Ю. И. Архитектурные формы и природный ландшафт : композиционные связи / Ю. И. Курбатов. – Ленингр. высш. худож.-пром. уч-ще им. В. И. Мухомовой. – Л. : ЛГУ, 1988. – 136 с.
14. Ландшафтное проектирование / [А. П. Вергунов и др.]. – М. : Высшая школа, 1991. – 240 с.
15. Линч К. Образ города / К. Линч. – М. : Стройиздат, 1982. – С. 241.
16. Лотман Ю. М. Разговор о пространстве // Воспитание души / Ю. М. Лотман. – Санкт-Петербург : Искусство-СПБ, 2005. – 624 с.
17. Місто очима студентів. Проблеми візуального сприйняття і графічне відображення архітектурного середовища : монографія / С. О. Шубович, Н. С. Вінтаєва, Г. Л. Коптева та ін. ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ, 2014. – 237 с.
18. Панченко Т. Ф. Ландшафтно-рекреаційне планування природно-заповідних територій : монографія / Т. Ф. Панченко. – Київ : Логос, 2015. – 176 с.
19. Саймондс Дж. Ландшафт и архитектура / Дж. Саймондс ; пер. с англ. – М. : Стройиздат, 1965. – 194 с.
20. Соловьева О. С. Лесопарки-парки-дворцо-парковые ансамбли : уч. пособ / О. С. Соловьева. – Харьков-Симферополь : ХГАГХ-КИПИКС, 1999. – 189 с.
21. Соловйова О. С. Територіальне та регіональне планування : конспект лекцій для студентів денної форми навчання спеціальності 8.120102 Містобудування / О. С. Соловйова ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ, 2008. – 31 с.
22. Тимофієнко В. І. Архітектура і монументальне мистецтво : терміни та поняття / В. І. Тимофієнко. – Київ : Вид-во Інституту проблем сучасного мистецтва, Головкиївархітектура, 2002. – 472 с.
23. Чинь Ф. Д. К. Архитектура : форма, пространство, композиция / Ф. Д. К. Чинь – М. : АСТ: Астрель, 2005. – 399 с.
24. Шубович С. А. Мифопоэтика архитектурного ансамбля / С. А. Шубович. – Харьков : Форт, 2009. – 120 с.
25. Шубович С. А. Архитектурная композиция в свете мифопоэтики / С. А. Шубович. – Харьков : Оригинал, 1999. – 636 с.

Виробничо-практичне видання

Методичні рекомендації
до практичних занять та виконання самостійної роботи
з навчальної дисципліни

«ЛАНДШАФТНО-РЕКРЕАЦІЙНЕ ПРОЕКТУВАННЯ»

*(для студентів 6 курсу денної форми навчання
спеціальності 191 – Архітектура та містобудування)*

Укладачі: **КОПТЄВА** Гелена Леонідівна

Відповідальний за випуск *І. В. Древаль*

За авторською редакцією

Комп'ютерне верстання *Г. Л. Коптєва*

План 2018, поз. 92М

Підп. до друку 12.03.2018. Формат 60×84/16.

Друк на ризографі. Ум. друк. арк. 0,5.

Тираж 50 пр. Зам. № .

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002.
Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 5328 від 11.04.2017.